

שמעתא עמיקתא

גליון תכ"ו | חודש ניסן - תש"פ | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

הלכות מצויות בשעת מגיפה (ב)

עקב התפשטות נגיף הקורונה

תפילה וקריאת התורה

תפילה בצבור

במקום שיש השם פגיעה בבריאותו

אע"פ שיש להשתדל להתפלל בבהכ"נ עם הצבור [ש"ע (סי' צ סעי' ט)], מ"מ מי שאין בידו להתפלל במנין מחמת הדבקות יתפלל ביחידות. [דהרי מצונו ביד אליהו (סי' ז ד"ה ומלשון) שפסק שבמקום הפסד ממון אינו מחויב להתפלל בצבור, דאין זה אלא הידור מצוה ועיי' אמרו בלשון "ישתדלי להתפלל עם הצבור. ועיי' דבכה"י ותפל בביתו ולא בהכנ"ס כיון שאסור להקדים תפלתו לתפלת הצבור, אאי"כ גלוי לכל ונראה שמחמת האונס מתפלל ביחיד דבכה"ג עדיף שיתפלל בבה"כ. והביאו המ"ב (סי' צ ס"ק כט), ולפי"ז בחשש חולי וק"י חש סכנה שאי"כ להתפלל בצבור. ועיי' משי"כ בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ד]. וכן במקומות שאסור להתפלל בצבור במקום אחד מחמת הוראות הרשויות ע"מ למנוע התקהלויות חייב להשמע על הוראות ואין עליו להתפלל במקומות כאלו. נ"ע בשמעתא עמיקתא גליונות תכ"ג ותכ"ה שהבאנו מגדולי הפוסקים שחובה גמורה להשמע על הוראות, ואכמ"ל.]

צירוף עשרה דרך מרפפות (צירוף ע"י ראייה)

עקב הוראות הרשויות לעת עתה לא ניתן לקיים מנינים ברשות אחת, אולם יש לתת עצה ע"מ לא לבטל תפלה בצבור, להלכה כל אחד ברשותו ולהצטרף למנין ע"י שרואים אחת את השני, כגון דרך מרפפות. וזה מועיל אף אם יש מחיצה המפרידה ביניהם. [כן משמע מהש"ע (סי' נה סעי' ד') ובת"י המ"ב (סי' נג) דמועיל כי רואין זא"ז. ועיי' בפמ"ג שכת' משמע מהש"ע בסעי' י"ז, וי"ח וי"ט היפך מזה, מיייר באופן שאין א' רואה את השני. וכבר נקטו כן תפ"ח (סי' ג) והמטה יוסף (ח"ב סי' ג). ועיי' בפמ"ג דהכא כולל זיומון, דהתם אף בבית אחד | בעיני רואין זה את זה, וכאן בחדר א' אי"כ רואין זא"ז. וכן נקט המחב"ר (אות יא) להקל בשעה"ד דומה למצבנו עתה, עיי' ו. והביאו השערי"ת (שם). והמ"ב בס"ק נ"ד סתם דמהני רואים, ובס"ק נ"ב כתי' דאם אפשר בקל להחמיר יעשה כן. ובבה"ל (ד"ה ולחוף וד"ה ש"י) כתי' דלכת' יותר טוב להחמיר. ובס"ק נ"ז כתי' שבשעה"ד אפשר שיש להקל. ומשמע מכל זה שכלמשה יש להקל בשעה"ד. וביתא הרהור'ש (אות כ) דטעם המקילין כי עיקר השראת השכינה היא על הפנים כדמכתיב "כי קרן עור מניו". והערה"ש (שם) ס"ל דלא מועיל צירוף בכה"ג. וכן פסק הבה"ח (אות ט), וכן מצדד השבה"ל (ח"א סי' כ). ומי"מ נ"י בשעה"ד כמו במצבנו עתה שיש ביטול הרבה תפלות יש לסמוך להקל אף לשיטתם וכני"ל בשם השע"ת].

רק חלק רואים אלו את אלו

אף אם רק חלק מהמתפללים רואים אלו את אלו מצטרפים למנין. [כן מבואר בש"ע (סי' נה סעי' יח) ובמ"י (סי' יז). ועיי' בפמ"ג (אי"א סי' יב) דלאו דוקא ה' וה' ח"ה רוב במקום אחד מהני. ועיי' בש"ע בפ"ג גליונות ועליות או בבתי"ח החלון מצטרפין ברואים. ועיי' בשעה"י (סי' קצה אות ו') לענין זיומן, משמע שדוקא בגנין וברצות מצטרפות ע"י המנין. אולם י"ל דלענין תפלה בצבור מצטרפים בכל גוונא, כי השעה"י כתי' ה"ל רק כמשמעות והיא תפלה בצבור קי"א טפי, דעי' בבה"ל (רס"י קצה) שהביא מוח' לענין זיומן דמהני ברואין אלו את אלו או בשתי חבורות שלא היה בכל חבורה כדי זיומן האם מצטרפות להוציא א' את חברתה במקצת רואין זא"ז. ועיי' שהבה"ל מחמיר בוה, אולם לענין תפלה בצבור לא מצונו אלא צירוף שיהיה בכל חבורה קמ"ל כני"ל. וכעין זה כתי' נמי בבה"ל (סי' נה סעי' ח ד"ה הוא). וכן משמע סתימת המ"ב בס"י נ"ה ובלא"ה דעת האור' שמח (ברכות פ"ה ה"י"ב) דלא כהשעה"י. ויש לזרז בדינים אלו דבעיני ראייה, באופנים שרואים את השני רק כשעומד או מוציא את ראשו לחוץ וכדו' וכן חשיב רואים אף לפני עושה פעולה זו, ד"ל דכיון שמבידו לעשותה חשיב רואה. ועיי' בח"י"א (ככל ש' אות ו) שמבואר דלענין שיוני מקום בברכות התניח בכה"ג חשיב רואה מקומו, וצ"ע לענין צירוף תפלה בצבור.]

רואים רק את הש"י

אם לא רואים אחד את השני אבל רואים את הש"י מצטרפים אפילו עומדים ברשויות שונים. [כן יוצא מהש"ע (שם סעי' טו) ושם מיייר בשתי חבורות, וכי"כ הפמ"ג (מ"ז סי' יב) דברואין אפי' בשני בתים מצטרפין בכסי' קצה' דיומון, וכן מבואר במ"י (סי' נד) לענין ש"י שברואין מועיל אפי' ממצא במקום מופלג כ"י כלא א' ונתן דעתו עליו והוא מחברו יחד, וכן הוא בבה"ל (סי' קצה ד"ה ומקצת) בענין זיומן. ואע"פ שבזיומה מיייר שהמחבר במפתח רואים אחריו, מ"ב בס"י נ"ה סתם ומשמע שהש"י מחבר א' רואים אותו והוא רואה אותם אף אם עומד במקום מופלג (ואם אינו במקום מופלג מועיל אף אם לא רואים אותו כיון שהש"י מחבר כי כל אחד "נותן דעתו עליו" והצבור נגזר אחריו כמ"ש המ"ב שם). ולכא"ז היה עוד הוכחה ד"ל ס"ל להקל טפי בתפלה בצבור מזיומון. ועיי' כ"ז למקילים לעיל דמהני רואים לצרף. ושוב העירוני שבבני ציון (למט"פ סי' נה ס"ק טו, יח, יט) כתי' לגבי צירוף תפילה, שדי בכך שכולם רואים את הש"י, ואין צורך שכולם יראו זא"ז].

רואים רק את זה דרך סורגים או רשת

סורגים קבועים בחלון אף חוצצים ועל כן המתפלל מאחוריהם מצטרף ע"י ראייה. [מהרי"א אורז"א (טוב עין סי' ח אות יא) בשם תשב"ץ (רש"ח"ג) הובא בבה"ח (סי' נה אות ע), ועיי' שכת' בשם סידור בית עובד (אות מא) דלא מהני כי צריך שיראו א' את השני בלי שום הפסק, וסיים הכה"ח דכן יש להחמיר. אולם מהפוסקים לא משמע כן.]

שביל מפקסין בין המתפללים

י"א שאם שביל הרבים מפקסין בין המתפללים (כגון כביש) לא מועיל צירוף אף כשרואים זא"ז. [כן הביא (סי' נה סעי' ג) ע"פ הש"ע (סי' קצה סעי' א) שהביא כי בשם יש מי שאומר (הרבינו יונה) לענין זיומן. וז' המ"א הנמח"י (ח"א סי' מד). ובשעת הדחק כמו במצבנו עתה ניתן להקל בוה. [כן יוצא מהמחז"ב (סי' נה אות יא). וכן נ"י פת"י כ' המ"ב (סי' א) הביא דין זה לענין תפלה בצבור אודרבה סתימת' בדברי בסי' זה משמע דשביל לא מפקסין לענין ת"י. וכבר מבואר לעיל שתפלה בצבור קי"א טפי. ועיי' באורחות חיים (בהמ"ז אות לד) שכת' שאם רח"ה מפקסת (יראה לכא"ז אין מצטרפין). ובחלק"ט (ח"ב אות קמח) תמה על דין זה והע"ב"ץ (כסא של ע"י פרק המזמון אות ח) הביא דין זה אף אין מצטרפין. ושור"י שכן פסק נמי הגר"ש רוזנבלט שליט"א].

הש"י עומד ברשות הרבים (למחמירים לעיל)

אם הש"י עומד בשביל והצבור רואה אותו אפשר שהש"י מצטרף עמהם אף לדעת המחמירים לעיל. [ועיי' (סי' נד סעי' ו) שכת' שאם יש ו' מפקסין מופלג מהם לא מצטרף דוקא אם לא רואים זא"ז (למקילין בוה) ומשמע דבכל גוונא מצטרף. וכן י"ל בדעת הפמ"ג (שם) גופא. דהרי מיייר כשהש"י בא לצרף דאז שביל חוצץ אף כשרואים אבל כשלא"ה רואים זא"ז י"ל דמהני. וכן משמע מהמ"ב (סי' נד). ועיי' בפרישה (סי' נה אות יא), ולפי דבריו זה הביא דעי' ב' והא דבסעי' טע' א' מיייר בשמש הבא לצרפם משא"כ שהמחבר עמנו עומד שם הלני כמבואר בסעי' ב'. אלא שהשעה"י (סי' קצה אות ח) שכת' ד"ל שהחידוש של טע' ב' שהמוציא חשיב כדן שמש שבשעי' א' י"ל בני"ד דלא מהני. אלא דאכתי י"ל דזיומן חמיר טפי. וצ"ע כעת.]

צירוף שביל מפקסין (למחמירים לעיל)

אף המפסיק אינו דוקא הר"ר מחמת ה"ה שבי"ל של יחיד. [ועיי' במ"ב (סי' ק) בשם הט"י וכת' דאפשר דדוקא שהיה קבוע גם בימות השמיים, ע"י]. והיונו שביל שעוברים במ"א ללכת במקום למקום [ונהני הט"י הביא סמך לזה במ"ב (נה), ויוצא משם דשביל היחיד הוא שביל שעוברים במ"א משדה לשדה, עיי' שבוני ובח"י"מ (סי' יעד ע"ה)]. אבל שביל הממשש במקום נראה שאינו בכלל זה ועל כן שביל שבוני בימניו וכדו' אינו מפקסין (ברכות כ"א). וכן שמענו מדפי הגר"ש גלבר שליט"א]. אולם כביש וכדו' מפקסין (למחמירים לעיל). [הגר"מ"ש שליט"א (עטרת מנחם דפיס)].

יש עשרה שמצטרפים והוא שומע מרחוק או מצד השני של הר"ר
היו עשרה במקום א', אפילו מי שאינו עמהם יכול לענות [ש"ע (סי' נה סעי' ג)], והיונו אפי' הוא בבית אחר רחוק לגמרי שכיון שעשרה הם במקום אחד שכינה שרויה ביניהם ואז אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין כל מי שרוצה לצרף עצמו עם אביו שבשמים השוכן בתוך אלה העשרה [ח"א סי' נה]. ויכול לענות אמרן, איש"ר, קדושה וברכו וכן יכול להוציא ידי חובתו בתפלה אם אינו בקי. [מ"ב (סי' סא). ועיי' בשע"ת (סי' נה אות ו), בכה"ח (אות עג) ובערה"ש (שם אות כג) שבכה"ג נחשב מתפלל עם הצבור. וכן הוא בשו"ת ממעמקים (ח"ד סי' ד ד"ה ונה). וגדולה מזו כתב בח"י משה [אורח"ח סי' נה] בשם משנה שכ"ר (ח"א סי' לד) שכל השומעים את התפלה מהש"י מצטרפים למנין אפי' שעומדים בחוף ואינם רואים אלו את אלו. אולם במ"ב (סי' נב ונח) מבואר דנחשב תפלה בצבור ומ"מ אינו כצבור ממש. [דעת החו"א (אחרות רבינו ח"א ע"מ צד) דלא כהמ"ב. ועיי' בחלכ"ש (פ"ה הגה"ח) בשם הגר"ש זצ"ל].

יש ציונה בין המתפללים

י"א שטינוף מפקסין אפילו הוא מרוחק ממנו יותר מארבע אמות כיון שהוא מפקסין בין העשרה לבין זה שרוצה להצטרף עמהם כי גורם לשכינה שאינה שורה בהם, ואפילו אמר אינו יכול לענות לדעה זו. וכן הדין אם מפקסין עבודת כוכבים או עובד כוכבים. [כן משמע בשם י"א. ומ"ב (סי' סג-סד).] ויש מקילים. [ועיי' במ"ב (סי' סב) שמדכתב הש"ע דין זה בלשון וי"א משמע שז"ה לא פסיקא ליה וכן משמע מהרמ"א בס"י ע"ט סי"א דלא ס"ל כן. ובכה"ח (סי' נה אות צה) כתב שגם הש"ע סובר כדעת הח"א]. ולזה נחשב יענה איש"ר וקדושה כי הם רק פסוקים אבל ברכו לא יענה. [נמ"ב (שם) בשם הח"י"א]. וי"א שאם הטינופת נמצא תוך רשות אחרת (כגון תוך פחים טמונים) או משתפלת בקומה עליונה שהיא מעל י"ט מהקרקע לא חוצץ כלל. [מנח"ש (ח"ב סי' עב). ועיי' במח"ש (שם אות ד) בנב איש חי ויחיד אות ו) שכת' דטינוף לא יכרי"ם מפקסין, היינו אם זה עומד בבית אחר שדינו הוא אינו מצטרף עמהם, אבל אם עומד במקום אחד, אפי' שיש באותו מקום עכו"ם, הי"ז עונה עם הצבור כל דבר שבקדושה].

לשמע חזרת הש"י וקדושה דרך טלפון, רם קול, שידור חי וכדו'

מי שראין בידו להתפלל במנין לכתחלה יתפלל בשעה שהצבור מתפלל [מ"א (סי' א)], ואם בידו לשמע קדושה וקדוש דרך הטלפון, רם קול בשידור חי, טוב שיעשה לו ויכוון לצאת ידיו קדושה וכדו' מדין שומע כעונה. [נדע"ף שידורו לש"י שיכוין להוציא דבש"י כחות שומע ומשמע]. והעונה אמר על הברכות שומע בדרך זו יש לו על מי לסמוך. [ועיי' במח"ש (ח"א סי' ט) דס"ל דאין לענות אמר בכה"ג. וכן נקט במועדים וזמנים (ח"י סי' קה). אולם האג"מ (ח"ד סי' צא אות ד) פסק שיש לענות אמר מפקסין. ועיי' בבאר משה (ח"ב סי' קסו). ועיי' עוד בהגה' להדלוק לענין שמיעת קריאתי בכה"ח].

כניית כוונתם מהמפסקות

מנינים מצטרפים דרך מרפפות וכדו' ההכנים שומעים כפיהם. [ועיי' לעיל אופן הצירוף למנין. וכן מבואר בשבט הקהתי (ח"ג סי' סה)]. ואם אפשר עליהם להחזיר פניהם כלפי הצבור המתפלל ואם לאו יעשה כלפי העם. [ועיי' ש"ע (סי' קכח סעי' ג) ומ"ב (סי' לו)].

טבילה עזרא

הנוהג לטבול טבילה עזרא וחושש משום הדבקות או שאין בידו לטבול, יסמוך על שפרכת ט" קבין ע"י שפרכת מים נגד ראשו וגופו במקלחת שבבית (ויעמוד זקוף ושתי ידיו מוחלים נגד לבו ולא ידחק אותם בחיבוק הרבה רק בריוח קצת כדי שיבואו המים גם שם). ועיי' בשו"ת צור יעקב (סי' ט) דס"ל שמועיל שפרכת ט" קבין ע"י מקלחת בתנאי שיהי' נוזל בלי הפסק. וכן פסקו החלקת יעקב (צ"ד סי' קט) והנמח"י (ח"ב סי' טו). אולם דעת החו"א (דעת נוטה הל' קר"ש הגה צח) שלא מועיל משום שצירוף שפרכת בפנים א', וזה א"א כשיש חורים סקנים. והחשב"ל הלוי (ח"א סי' כד) כתי' להקל בוה במקום שא"א לו לטבול. ויעשרו ט" קבין לחו"א (מידות ושערי תורה) הוא כ-21.6 ליטר. ולגר"ח טאה השיעור הוא 12.44 ליטר. ותבנתו עוד מזה ממילי טסרה - קדושת הבה"ח]. ומ"מ נראה שסופר סת"ם המדקדק לטבול לפני הכתיבה אם מלק ביםים אלו לשפוך ט" קבין וידוע לקונה שלא טבל ממש. [כן הדבר תלוי במ"א אם מהני ט" קבין בכה"ג ויש בוה משום הווא"ה].

קריאת התורה

לטבול ס"ת ממקום למקום לצורך צבור

צבור שאין להם ס"ת ואין בידם להגיע למקום שיש ס"ת, מותר להביא להם ממקום אחר. ועל כל המקיימים בימים אלו מנינים מצומצמים בבתיים וראשים מהבכ"נ ס"ת ע"מ לקרא בצבור. [ש"ע (סי' קלה סעי' ד), בה"ל (שם על סעי' יד ד"ה אין) ובית שערים (אור"ח סי' מה). ועיי' בשמעתא עמיקתא גליון ש"י]. ואף אם חלק שמעו הקריאה אם יש לפחות ששה שלא שמעו לצורך יהודים

אין להביא ס"ת לצורך יחידים שאינם יכולים להגיע לשמוע הקריאה, פרט לצורך פרשת פרה וזכור. [ש"ע (שם), בה"ל (שם) ומ"ב (סי' קמז)]. אמנם לצורך אדם חשוב בתורה מותר בשעת צורך להביא ס"ת לצורכו, וטוב לקבוע מקום לס"ת כמבואר בסמוך. [רמ"א (שם) ומ"ב (סי' קט)].

מכין ארון קודש במקום

אם מנינים ארון ומכניסים שם הס"ת יום או יומיים, אין איסור להוציא הס"ת אף לצורך יחיד. [רמ"א (סי' קלה סעי' ד)]. ויש מקילים שאם הכינו מקום לס"ת אפילו לצורך אותו יום בלבד מותר להוציא משם. [מ"א (סי' כב), א"ר (אות יח), פמ"ג (מ"ז סי' יב) ומהר"ש (דעת תורה שם ד"ה אבל). ועיי' בערה"ש (אות לב) שהמנהג לדקדק שיקראו בו ג"פ דהי מקרי כקביעות. אולם דעת הגר"ש זצ"ל (לח"כ"ש תפלה פ"ה אות לח) שאין לספר שהיא מחמת קה"ת. דעת האג"מ (ו"י"ד ח"ד סי' א אות יג) שיש להשתדל לפתחלה לקרוא ג"פ]. ויש מפקסין בני סנהד' שרואים אף כשמכניסים מקום לס"ת. [כנה"ח (אות פג) כי לפי הנהגה שאוסר אף להוציא מבכה"י להכניס אף כששייך לו מקום אסור].

לברך על הקריאה מרחוק - מהמרפפות וכדו'

ניתן לשמוך במצב זה שהעולים לתורה יברכו מרחיק מקום כגון מהמרפסת עם הם מתפללים ויוצאים יד"ח ע"י הבעל קורא מדין שומע כעונה אפילו אינם רואים את הכתב. [ועיי' ברמ"א (סי' קלט סעי' ג) ומ"ב (סי' כח-ג)]. וכן פסק הגר"מ שרנבו"ם שליט"א במכתב].

שמיעת קריאת התורה דרך טלפון, שידור חי וכדו'

מי שאין בידו לשמוע קה"ת מחמת שהיא בבנידור אלו, ובידו לשמוע דרך טלפון או שידור חי, טוב להדרר לשמוע קה"ת. [דאע"פ י' שאם לא התפלל בצבור לא חלו עליו חובה לשמוע כמבואר בה"ל (סי' קלה ד"ה אין מביאין). מ"מ עיי' שכת' יש לו מצוה לשמוע, ועיי' שי מקום להדרר בני"ד לשמוע ע"י טלפון וכדו' כי לפי רוב הפוסקים יש לגדד שמועיל, וכן מבואר בשבה"ל (ח"ה סי' פד) ובאג"מ (ח"ב סי' קח ח"י"ד קכז), דלא כהמח"ש (ח"א סי' א) דס"ל שלא מועיל. ועיי' בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ח].

לקרא מתוך חומש (במקום שאין ס"ת)

מקום שאין להם ספר תורה נכון לקרא בחומש בלא ברכה שלא תשכח תורת קריאה. [מ"ב (סי' קמג סי' א) ועיי' בה"ל (סי' ירפ ד"ה אסור) שהביא מוח' אם אחר קריאה כוז בצבור אם מפטירים אחריה].

השלמת פרשיות שלא שמע

אם בטלו שבת א' קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם פרשה השנייה לאותה שבת והיינו שיקראו כסדר הכתובה בתורה מתחלה של שבת העם ואח"כ של שבת זו. [רמ"א (סי' קלה סעי' ג) ומ"ב (סי' ח). ועיי' בבה"ל (ד"ה אם) לענין הדין בוה כשטבלו הקריאה במזיד. ועיי' במ"ב (סי' ק) שאם בטלו שבת בשבת ובמחמת הסתלק האונס, אם יש פנאי לקרות כל הסדרה יקרא במנחה קודם תחלת התפלה ועליו ז' גברי, ואח"כ יאמרו אשר יר"א לציון ויקראו קריאה של מנחה, אבל אם גם במנחה לא הסתלק האונס לא יקראו בב' או בה' אלא יקראו הפ"ל של שבת הבא].

בטלו כמה שבתות

אם בטלו כמה שבתות י"א שאין לקרות בשבת הבאה כי אם הסדרה האחרונה הסמוכה לזו. (הרי"מ מיץ - טע"ו). וי"א שצריך להשלים בצבור כל הסדרות שביטלו. (א"ר (שם) מדמה לה להשלמת התפלה, ושם הלא קיימת לו בסימן ק"ח דאין משלימין אלא תפלה הסמוכה לה). ומהגר"א משמע כדעתו הראשונה. (מ"ב ס"ק ו). ועיי"ש (ס"ק ז) לענין אם היו שתי פרשיות מחוברין ולענין פרי ירחין).

רוב הצבור שמוע

אם בטלו הקריאה בביהכ"נ אחת ורוב הצבור מביהכ"נ זה שמעו קרה"ת בביהכ"נ אחרת אי"צ להשלים אבל אם רוב הצבור לא שמעו כלל אף על פי שיש שם בית כנסיות אחרות שקראו שמה כד"ן מ"מ אותן שלא שמעו הקריאה והם רוב הצבור של ביהכ"נ זה צריכין להשלים הקריאה. (מ"ב ס"ק ז) בשם שערי אפרים. ועכ"פ אם הצבור מוחל מחמת שאין טרחה דצבורא ראוי להשלים. (ע"י בדינים והנהגות לחזו"א י"א, ז) ומעשה איש (ח"ג עמי קא-קכב. ח"ה עמי ז"ד).

לא התחייבו בקריאה בצבור

החיוב להשלים הוא דווקא באופן שהתחייבו הצבור בקריאה בעת התפילה אלא שמחמת סיבה ואונס לא קראו את קריאת התורה, כי אין חלה עליהם חובת קריאת התורה, אבל במצב שבית הכנסת היה סגור, לא חלה החובה על הציבור, לכן אין חיוב להשלים את הפרשיות החסרות. (שערי אפרים (שער ז אות לט), וכן מסתבר כי לא חלה חובת קריאה אלא על עשרה כמבואר במ"ב (סי ס"ק קלה). וע"י בבבל החכמה (ח"א סי ז אות יג) הביא שיש חולקים אולם ראיתי שיש שקראו את מכל חיוב אלא משום שהראוי להשלים, פרט לאריות משבות יעקב (ח"ב סי י) שמשמע שחייבים. ואם הצבור מוחל שאין משום טרחה דצבורא ראוי להשלים. (ע"י בדינים והנהגות למרן החזו"א י"א, ז) ומעשה איש (ח"ג עמי קא-קכב וח"ה עמי ז"ד).

קריאת שני והמיושי

דוקא קריאה של שבת יש לה תשלומים אבל אם בטלו הקריאה בשני וחמישי אין לו תשלומין ליום שאחריו. [בה"ל (שם ד"ה שבת אחת) בשם האחרונים דלא כעטרת זקנים].

פ ס ה

תענית

להשתתף דרך הטלפון

הבכורות מתעניין בערב פסח. (שו"ע (סי תע סע א)). ונוהגים כיום להקל ולאכול בסעודת סיום מסכת, והמנהג שמתקבצים להמסיים קודם שסיים ומסיים לפנייהם המסכת ושומעים ומטטרפים עמו בסיומו ואחר כך עושין סעודה. (מ"ב (שם ס"ק ט). ואם אין בידו לבוא להשתתף בסיום, בשעת האחר כך, כמו במצבו עתה, יכול לסמוך על שמירת שם היום דרך הטלפון וכדו'. (הגרשו"א זצ"ל (מעדני שלמה ח"א עמי ב). וע"י בשמעתא עמיקתא גליון קנ"ח).

מכירת ושריפת חמץ

מכירה על ידי שליח או דרך הטלפון

ישראל רשאי למכור או לתת במתנה גמורה חמצו לאינו יהודי, אפילו שידוע שלא יגע בו כלל אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויתננו לו. (שו"ע (סי תמח סע א). ובזמנינו נהגו למכור החמץ על ידי שליח, והיינו שהקהל נתון לרב שטר הרשאה לבית הדין למכור החמץ עבורו. ומי שאין בידו למסור השטר הרשאה בעצמו, יכול למנות שליח במקומו, ויכול לעשות כן אף ע"י הטלפון. (הגרשו"א זצ"ל (סדרו פסח ככלותו פ"יא אות ד)).

חובת בדיקה במקומות שלא יכול לבדוק מהמת סגר על העיר

תקנו חז"ל שבתפלת ליל י"ד בניסן בודקים החמץ לאור הנר, בחורין ובסדקין, בכל המקומות שדרך הלכתיים שם חמץ. (שו"ע (סי תלא)). ואם לא בדק בלילה בודק ביום י"ד בברכה. ואם לא בדק בודק בפסח בברכה. (שו"ע (סי תלה סע א) ומ"ב (ס"ק ה)). ואם לא בדק אף תוך הפסח יכול לבדוק לאחר הפסח ללא ברכה. (שו"ע (מ"ב (ס"ק ה)). ואם אין לו צורך להשתמש במקומות אלו ידוק להשכיר אותם לעכו"ם במכירת חמץ ע"מ להפטר מהבדקה.

ביעור חמץ

נצטוונו בתורה לבער או לאבד החמץ משרותנו. (שו"ע (סי תמג) ומ"ב (ס"ק א)). ועל כן נכון שלא למכור לעכו"ם כל החמץ הנשאר בשרותו, על מנת לקיים מצות השבתה בשעה ששית בחמץ שלו. ולכל הפחות ישאיר כזית חמץ. (מ"ב (סי תמח ס"ק י וס"ה תלו)). [ובתי הדניים מההכשרים המהודרים מתנים עם עכו"ם במכירת החמץ, שיקנה החמץ רק בסוף השעה אם אין בידו לשרפו, ניתן לאבדו על ידי שמופרר החמץ לפירושים דקים וזורה אותם לרוח, או וזרקו לים. וכמו כן ניתן לזרקו בכיור, באסלה וכדו'. (שו"ע (מ"ב (ס"ק א) ומ"ב (ס"ק ה)).

שימוש באלכוהול ג'ל

מותר להשתמש באלכוהול ג'ל בפסח ללא אישור מיוחד, ומ"מ לכתחלה יזהר שלא יגיע למגע באוכל. (ע"י מנחת שבת. וע"י בשמעתא עמיקתא גליון קע"ט). ומותר להשתמש בג'ל זה בשבת ויו"ט אם הוא עשוי כנוול הנספג בגוף ללא צורך במים. (ש"ש (פ"מ אות ז"ד)).

טבילת כלים

השתמשות בכלי שאינו טבול

כלי ממתכת או זכוכית שנקנה מעכו"ם חייב טבילה. ומלבד חובת הטבילתו יש איסור להשתמש בכלי כל זמן שאינו טבול. ואיסור זה הינו מדרבנן. [בה"ל (סי שכג סע יז), ואכ"מ]].

אין בידו להטביל

אף אם אין בידו להטביל הכלי, וכגון שאין בור הטבילה תפוח וכדו', איסור להשתמש בו ללא טבילה (אפילו לדעת הפוסקים כלי מלון וכדו' מחמת שאין בידו להטביל). (הגרשו"א זצ"ל (ספר טבילת כלים פ"ד אות ד). וע"י עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליונות ק"ג וקפ"ו).

כלים שאולים שאין בידו להטבילם

יש מי שאומר ששם שאל כללי חייב טבילה אם אין בידו להטבילו מחמת אונס כגון במקומות שהמקוה כלים סגור והשאל להשתמש בו ללא טבילה. (ע"י ספר טבילת כלים פ"ד בהג"ד ב"ש הגרשו"א זצ"ל שבת דא"י"ם שלדעתו כל שהוא אונס על הטבילתו רשאי להשתמש בו ללא טבילה מ"מ עד כאן לא היקל אלא בכלים שאולים שעיקר חובת הטבילה מוטלת על הבעלים (ע"י במנח"י (ח"א סי מד) החיוב השואל הוא רק מדרבנן), משא"כ כשהבעלים עצמם לא יכולים להטבילם. ולפי דבריו במקום אונס רשאי לתת הכלים לחבר במתנה ולחזור לקחת אותם בהשאלה. אולם הפרמ"ל דיסקין (קו"א סי ה אות קלו) כתי דאין זה מהני. וע"י עוד בצ"ח (ח"ה סי ב) אות ד"ה (למד) ובחוט שני (ט"כ עמי נ"ח).

לתת אותם לעכו"ם במתנה או להפקירם

במקומות שהמקוה כלים סגור, יתן הכלי לעכו"ם במתנה ולאחר מכן כשיפתחו אותם יחזור ויקנה אותו ממנו ויטבילנו בברכה. (ע"י בדרכי (סי ק"ק ס"ק קוב) בשם שלחן גבוה, בא"ח (מטות שנה ב) אבותיהן אין מנח"י (ח"ה סי יכב אות ג). וא"כ המ"ב (סי שכג ס"ק לה) אפשר דידה בני"ד. וע"י בשמעתא עמיקתא גליון ק). ואם אין בידו להטבילם עכו"ם, יפקיר הכלי לפני שלושה וישתמש בו ולאחר מכן כשיהיה אפשרי להטבילו יחזור ויזכה בו ויחזור ויטבילנו. [מנח"י (ח"ב סי סו אות טז). וע"י במהר"ל דיסקין (שם). ובאופן שהעכו"ם עצמו מפקיר הכלי כשחזרו וזכה בו יטבילם בלא ברכה. דיעו"י בהר צני (יו"ד סי קט) ובמשנה שרואי (ח"ה סי קה) שנתן הא"ג שהפקיר כלי יש חובה לטבול וע"כ יטבילם בלא ברכה].

ליל פסח

הלל ביהירות בליל פסח

המתפלל ביחידות בליל יו"ט של שפסח אומר הלל בברכה (לנוהגים כן חבדן עליו בצבור).

[ברכ"י (סי תפו אות ח) בשם הרמ"ע מפאנו והובא בכה"ח (שם אות מב). וכן מבואר בתשובה מאהבה (ח"א סי ז) (שם הנוב"י). ויש מי שאומר שיש לאמרו בלי ברכה. (הגרשו"א זצ"ל (הגדה של פסח ע"מ ז"ד)].

אמירת ההגדה

מצות עשה מה"ת לספר בנסים ואפילו שלא שאלו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן, ומצוה להודיע לבנינו ונכדנו על שאלו שאלו והגדת לבדן, אין לו בן אשתו שואלתו, ואין לו אשה שואלתו זה את זה מה שנתנה הלילה הזה, ואפילו היו כולן חכמים, היה לבדו שואל לעצמו מה שנתנה הלילה הזה. (רמב"ם (ח"מ פ"ז ה"א-א)).

הלל שבהגדה

אומרים הלל בהגדה, ולכתחלה יש לגמרו (עם הברכה) קודם חצות. (רמ"א (סי תעו סע א) ומ"ב (שם ס"ק א)). מצוה לחזור אחר זימון באמירת הלל כדי שאי יאמרו ויענו אחריו "הודו לה"י. ומצוה מן המובחר שיהיו שלושה (כדי ששנים יענו אחריו). (שו"ע (סי תעט סע א) ומ"ב (ס"ק ט).) ויכול לצרף לזימון כדי שיענה אחריו, אף את מי שלא אכל עמהם. (רמ"א (שם)). ואם אין בביתו ג' אנשים יכול לצרף את אשתו ובניו ושאלו לחינך. (מ"ב (שם)). ובאופן שאין ג' אלא רק שנים שניהם אומרים "הודו". (מ"ב (ס"ק יא)). והוא לבד יאמר הודו פעם אחת בלבד.

שימוש באמצעים אלקטרוניים לשיחות ועידה

אין להשתמש באמצעים אלקטרוניים לשיחות ועידה בליל הסדר אף אם המכשיר דלוק מערב יו"ט. ובמקום חשש פקו"ני ישאל שאלת חכם.

תספורת בחול המועד וספירת העומר

תספורת במועד

אין מתגלחים ומספרים במועד (שו"ע (סי תקלא סע ב) ומ"ב (ס"ק א)), בין ע"י ישראל ובין ע"י עכו"ם. [בה"ל (שם ד"ה א"ן)]. ומ"מ השנה מחמת שהמספרות היו סגורות לפני החג או מחמת חשש הדבקות לא היה אפשרות לאנשים רבים להסתפר, כיון שהוא אונס מפורסם וגלוי לכלי אם מתאפשר לו להתגלח במועד רשאי להתגלח אם יש צורך בכך. (ע"י במ"ב (שם ס"ק ה).) ובשעה י"צ (סי תקלא אות ב) שמוכח שבמקום שהוא אונס מחמת אונס מפורסם אף אם היה בידו להתגלח אלא שמחמת טרדה לא עשה כן רשאי להתגלח במועד. [וכן הדין למי שהיה מבודד במלון לפני החג וכדו' ולא היה לו פנאי לגלח קודם המועד כגון שיצא במועד או בעיו"ט סמוך לחשיכה רשאי לגלח במועד. (ע"י בשו"ע (סי תקלא סע ז) ובמ"ב (סי)].

בספירת העומר צעיר

יש אומרים שמי שרגיל להסתפר ויש לו צער בגידול השער יכול לגלחו בספירת העומר כי אין זה אלא מנהג. (רדב"י (סי תרפו) והגר"ח פלאגי (הגהות על הרשב"א ח"ה סי רעא)). אבל להלכה הדבר אסור אף שצמטער מריבו השער. [כן שישע מהבה"ל (סי תגט) פסק שהמותרים להסתפר בחוה"מ מותרים להסתפר בעומר, ובחוה"מ אסור להסתפר אף שיש לו צער מחמת שרגיל להסתפר. כמבואר בשו"ע (סי תקלא), במ"ב (ובבה"ל (שם)). ויש לחדות דש"מ הבה"ל למד מחוה"מ לקולא בלבד כי אין זה אלא מנהג, וצ"ע. וע"י בשמעתא עמיקתא גליון צ"ז]. ומ"מ מותר להסתפר אם צריך לעשות כן לצורך בריאות. (ערוה"ש (אות ג)) וכן מותר אם ירביו השער גורם לו מיוחש הראש. (כה"ח (אות יז ואות טו)).

לא הסתפר ביום אונס

המותרים להסתפר בחול המועד מותרים להסתפר אף בספה"ע, ואם כן בשנה זו שרבים לא היה להם אפשרות להסתפר מחמת שהמספרות היו סגורות לפני החג (או מחמת חשש הדבקות) המיקל להסתפר בימים אלו במקום צורך יש לו על מי לסמוך. (ע"י בה"ל (סי תגט) סע ב ד"ה נוהגים) שדין ספה"ע כד"ן חוה"מ. וע"י בא"מ (א"י ח"ב סי צו) שתמה על הביאור הלכה והתיר בכ"י דוקא כשיש משום ניוול. ובמקום צורך יש למיקל על מי לסמוך.

ענייני חושן משפט

עשויים לעובדים המובטלים (גנים, היידרים וכדו')

תובעים מלמדים וכדו', שאין בידם למלאות תפקידים מחמת מכת מדינה כגון התפשטות מגיפה (ע"י ברמ"א (סי שכב סע א) ובש"י (סי שלד ס"ק א)), י"א שהפסד הנגרם מחמת זה הוא על בעל הבית (המעסיק והורי התלמידים) ועליו לשלם משכורתם אע"פ שלא עבדו. וע"י ברמ"א (סי שלד ס"ק א). וי"א שעליהם להתחלק בשווה. (סמ"ע (סי שכב ס"ק ו)). וי"א שדוקא אם הממשל לא נתן ללמדו וכדו' והמלמד מוכן לקיים תנאו, וההפסד על בעה"ב, אבל במגיפה או שאר מכת מדינה שגם המלמד נאלץ לברוח וכדו' ההפסד על המלמד. (ערוה"ש (שם).) ודעת התניבות (רס"י שכא) שאם חלה הנער או שברח מחמת דבר, שגאס מחמת ח"ה הדבר שכורו שאין לו לשמור פטור הבעה"ב מלשלם. וע"י בלמנשה כ"ן שיש מ"ח שבדב אם הבעל הבית מוחזק בממון מעיקר הדין אינו חייב לשלם. (ע"י במהר"ם פאדואה (סי לט) שכת' שבמקום ספק אזלינן אחר המוחזק. ומ"מ ראוי להתפטר לשלם חצי (והכל לפי הענין שאם המלמד עדיין קמלמדו דרך טלפון וכדו' יש לשלם על כך. מאידך יש לנכות את ההוצאות השוטפות שאין צורך להוציאם כעת כגון הוצאות נקיון, מזון וכדו'). (החת"ס (אורח"מ כלל ז סי ז) ומעשה שהיה הורה להתפטר והוא עצמו שלם הכל. וע"י עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון תכ"ח). ונראה שבאופנים שפטור מלשלם אלא שהופעל וכדו' נזקק, רשאי לשלם שכרו ממעשר כספים. (ע"י בבת"ש (ח"ה פ"ג ה"ה כב)).

הבעל הבית מוחזק בממון

אם העובד או המלמד כבר קיבלו הכסף אינם חייבים להחזיר כי הם מוחזקים בממון. (ע"י בקצות (סי שכב ס"ק א)). ואם מוחזקים בצ'קים, ע"י בהערה. [המוחזק בצ'קים אם חשיב מוחזק לכאורה תלוי במ"ח הפוסקים הגדרת צ'ק י"א דחשיב כשטר והנותנו מתחייב לשלם. ודעת האג"מ (ח"מ ח"ב סי טו) הדיו כתולס ממש כי אסור לבטלו ע"פ דינת דמלכותא. ודעת הגרשו"א והגר"י פ"שר זצ"ל (הצ"ק בהלכה פ"יא ע"ף ב הגה' ז) שהוא דבר שיש בו ערך עצמי בגין סחירותו. ודעת הגר"ני (ח"ח שני שבת ח"ב ע"מ שלב) דאין לו נחשב מוחזק בשבט כי צ"ק היו הוראת פרעון בלבד. וע"י בשמעתא עמיקתא גליון שני"ז. ואם נימא שדינו כתשלום ממש י"ל דחשיב מוחזק אבל לדעת החולקים י"ל דלא חשיב מוחזק. וע"י בבת"ש (ח"ה פ"ג ה"ה כב)].

מנהג המדנינה - הסכם על דעת החוק

במקום שיש מנהג במדינה בדברים אלו הולכים לפי המנהג. (שו"ע (סי רלב סע ו וסע יט)). וכן במקומות שיש חוק שהיה קיים לפני העסקה וע"כ הדבר פשט כמנהג ברור הולכים לפי המנהג. [אג"מ (ח"מ סי עב) והגרשו"א זצ"ל (משפט שלמה ח"ג סי ג ושמו"ר משפט ח"ד סי פה אות ב)].

התמו הוזה או יש תקנון במקום

כל הדינים הנ"ל נאמרו כשלא התנו אחרת במפורש, אבל אם התנאו הכל הולך לפי התנאי. וכן במקומות שיש תקנון מקובל וע"כ יש משתתפים הכל הולך אחר התקנון. (כי כל תנאי שבממון קיים כמבואר בשו"ע (ח"מ סי טו סע ב, סי ע"א סע ג וסי רכה סע ה)).

תשלום שכר דירה

שוכר שמחמת מכת מדינה לא יכל לדור בדירה וכדו' פטור מתשלומים. שוכרים שטסו למדינות אחרות ועתה אין בידם לחזור עקב ביטול טיסות של חברות או סגירת שדי התעופה חייבים לשלם עבור השכירות כי אין זה בכלל מכת מדינה, אא"כ מבטלים השכירות מפנים פניהם שבאופן זה פטורים מכאן ולהבא. [מקרה הראשון דומה להא שהביא הקצות (סי שכב ס"ק א) שבמקום שהמכה היא על אנשים אם מיעוט אנשים שאורו בעיר לא הולכים אחר הרוב ואמרין שהיה שכורו לזה שלא ברח. וק"ו בני"ד שלא היו צריכים לברוח מהעיר. ועוד י"ל דאין מכה זו ברוב השוכרים כי שאר הדרים באר"י ממשכים לשכור ולזרז בדירות, וע"כ חשיב מכה פרטית. וע"י ברמ"א רס"י של"ד סי א) שבמכה פרטית היא ספק דדינא אזולין בתר המוחזק. אולם באופן שכורו דירה לפני התפוצרות המגיפה ונתנו מבניה ומחמת התפוצרות נאלצו להטמט מלואו ז"ך הולכת המקדמה. שוב שמענו בשם הגר"מ שפ"ן שליט"א שכן חו"ל אין בידם לחזור אין הדבר בכלל מכת מדינה אלא בכלל אונס. והוסף שגם מדין אונס אין יכול להפטר אלא לאחר מינוי הדירה, אבל כל שעדיין לא הוצאת הדירה, חייב לשלם על השכירות, וגם אם לא פנה באונס, מ"מ זהו חלק מתנאי ההסכם שכל שלא פנה חייב לשלם, ע"כ. וע"י בשמעתא עמיקתא גליון תכ"ח].

תורת משה

ניתן להזיזן לשיעורי הלכה מבעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א - טל': 6761 *יש להקיש 3-1 שלווחה 65

ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" - יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. הניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא

הגליון נתרם בעילום שם לע"נ מיננה בת מרדכי ע"ה - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

© שמעתא עמיקתא - להפצת הגליון במקום מגוריהם או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ר: Amikta571@gmail.com